ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Қарши шахри

2024 йил 7 август

Қарши туманлараро иқтисодий судининг судьяси Ж.Ачилов раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Тилавованинг котиблигида, даъвогар - «Indorama agro» МЧЖнинг жавобгар - "ФАРРУХБЕК ФАРМОН ЎҒЛИ" фермер хўжалигига нисбатан берган даъво аризаси бўйича ишни даъвогар вакили — С.Исомов (ишончнома асосида), жавобгар вакили — Ф.Останов (рахбар) иштирокида, суд биносидаги очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

«Indorama agro» МЧЖ (кейинги ўринда — даъвогар деб юритилади) судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, "ФАРРУХБЕК ФАРМОН ЎҒЛИ" фермер хўжалиги (кейинги ўринда — жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 9 815 446 сўм асосий қарз, 13 012 957 сўм банк ставкасини қоплаш микдори, 674 581 сўм қуритиш тозалаш хизмати суммаси, 981 544 сўм жарима ва суд харажатларини ундиришни сўраган.

Суднинг ажрими билан низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Нишон туман қишлоқ хужалиги булими ишга жалб қилинган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили хат берганлигини, карздорлик тўлик бартараф этилганлигини, даъвоси йўклигини маълум килиб, конуний карор кабул килишини сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили қарздорлик тўлиқ бартараф этилганлигини маълум қилиб, даъво аризани рад этишни сўради.

Белгиланган тартибда олдиндан хабардор қилинган бўлсада, туман қишлоқ хўжалиги бўлими суд мажлиси мухокамасида вакил иштирокини таъминламади.

Мазкур ҳолатда суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги ўринда - ИПК)нинг 170-моддасига асосан ишни келмаган тараф вакилининг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд ишда иштирок этган шахсларнинг тушунтиришларини эшитиб, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, тўпланган далилларга хукукий бахо бериб, куйидагиларга асосан даъво талабини рад этишни лозим топади.

Иш ҳужжатлари ва суд муҳокамаси давомида аниқланган ҳолатлардан маълум бўлишича, тарафлар ўртасида 2022 йил 1 декабрда 7089-сонли пахта хом ашёсини етиштириш ва етказиб бериш тўғрисида шартнома тузилган.

Мазкур шартномага кўра "Хўжалик" "Харидор"га 55,4 гектар ер майдонидан 16,8 тонна пахта хом ашёсини топшириш мажбуриятини, «Харидор" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган тартибда етиштирилган махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш

мажбуриятини олган.

Шартномада тарафлар молиялаштириш кунидан бошлаб ёки бошқа натура шаклида маҳсулот берган санадан бошлаб фоиз тўлови ундирилиши ва бунинг учун ҳисобварақ фактура берилишига келишишган.

Шартномада келишилган мажбуриятни бажармаганлиги учун хўжалик харидорга топширилмаган махсулот қийматининг 10 фоизи микдорида бир марталик жарима тўлаши келишилган.

Судга тақдим этилган электрон ҳисобварақ-фактураларга кўра жавобгарга бўнак тариқасида етказиб берилган маҳсулотлар (хизматлар) ва пул маблағлари бўйича қарздорлик ҳисобланган.

Даъвогар томонидан тасдиқланган солиштирма далолатномага кўра жавобгар томонидан пахта хом-ашёси тўлик топширилмасдан, якуний хисобкитоб бўйича 12 330 158 сўм ёпилмаган қарздорлик қолган.

Шундан келиб чиқиб, даъвогар томонидан қопланмаган қарздорликни ундириш талаби билдирилган. Жумладан, даъвогар томонидан фоиз ушланмаси учун 13 012 957 сўмга ҳисобварақ фактура берилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 14 августдаги 489-сон қарори билан тасдиқланган "Ҳисобварақ-фактураларнинг шакллари ҳамда уларни тўлдириш, такдим этиш ва қабул қилиш тартиби тўғрисида"ги Низомнинг 61-бандига кўра электрон ҳисобварақ-фактурани имзолаш юридик шаҳс номидан-ташкилот раҳбари ёки ташкилот номидан берилган ишончнома ёки бошқа ҳужжат билан ваколат берилган шаҳслар номига расмийлаштирилган электрон раҳамли имзо орҳали амалга оширилади. Агар электрон ҳисобвараҳ-фактура ҳабул ҳилувчи томонидан юборилгандан кейин 10 кун ичида рад этилмаса у ҳабул ҳилинган ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига асосан ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилишга ҳақли.

Хар кимга ўз хукук ва эркинликларини суд оркали химоя килиш, давлат органларининг хамда бошка ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг конунга хилоф карорлари, харакатлари ва харакатсизлиги устидан судга шикоят килиш хукуки кафолатланади.

Хар кимга бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда холис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодекси (кейинги ўринда – ФК деб юритилади)нинг 234-моддасига мувофик мажбурият фукаролик хукукий муносабат бўлиб, унга асосан бир шахс (карздор) бошка шахс (кредитор) фойдасига муайян ҳаракатни амалга оширишга, чунончи мол-мулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва ҳоказо ёки муайян ҳаракатдан ўзини саклашга мажбур бўлади, кредитор эса қарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади.

Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак эканлиги.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хужалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хужалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда белгиланган бахода тулаш (тулаб туриш) мажбуриятини олади.

Узбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг 2003 йил сентябрдаги 383-сонли қарори билан тасдиқланган «Қишлоқ хўжалиги етиштирувчилар махсулотлари билан тайёрлов, кўрсатиш хизмат ташкилотлари ўртасида шартномалар тузиш, уларни рўйхатдан ўтказиш, бажариш, шунингдек уларнинг бажарилиши мониторингини олиб бориш тўғрисида»ги Низом талаби бўйича қишлоқ хўжалиги махсулотларини контрактация шартномасида тартибда белгиланган бажарилиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси Олий хужалик суди Пленуми 2002 йил 4 мартдаги "Узбекистон Республикасининг "Хужалик юритувчи субъектлар шартномавий-хукукий тўғрисида"ги фаолиятининг базаси Конунини иктисодий судлар амалиётида куллашнинг айрим масалалари хакида"ги 103сонли карорининг 13-бандида, судлар неустойка (пеня, жарима) микдорини аниклашда шартноманинг кайси банди талаблари канчалик даражада бузилганлиги, тарафлар такдим этаётган хисоб-китобларда кайси давр учун ва канча микдорда жавобгарлик кузда тутилаётганлигини, у кайси конун ёки белгиланганлигини шартноманинг бандига асосан асослантиришлари лозимлиги хусусида тушунтириш берилган.

Шунга кўра суд қарздорлик бартараф этилганлик тўғрисидаги маълумотномага асосан даъво аризани рад этишни лозим топади.

ИПКнинг 66-моддасига мувофик иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошка конунларда назарда тутилган тартибда олинган фактлар хакидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг талаблари ва эътирозларини асословчи холатлар, шунингдек низони тўгри хал килиш учун ахамиятга эга бўлган бошка холатлар мавжудлигини ёки мавжуд эмаслигини аниклайди.

ИПКнинг 68-моддасига кўра ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаб ва эътирозларига асос бўлган ҳолатларни исботлаши шарт.

Ушбу кодекснинг 74-моддасига мувофик суд далилларга ишнинг барча қолатларини жамлаб, уларни суд мажлисида қонунга амал қилган ҳолда ҳар

томонлама, тўлик ва холис кўриб чикишга асосланган ўз ички ишончи бўйича бахо беради. Хар бир далил ишга алокадорлиги, макбуллиги ва ишончлилиги нуктаи-назаридан, далилларнинг йигиндиси эса етарлилиги нуктаи-назаридан бахоланиши лозим. Агар текшириш натижасида далилнинг хакикатга тўгри келиши аникланса, у ишончли деб тан олинади.

ИПКнинг 118-моддасига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши лозим.

"Давлат божи тўғрисида"ги Қонунга мувофик иктисодий судларга бериладиган мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво бахосининг 2 фоизи микдорида, бирок базавий хисоблаш микдорининг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорда давлат божи тўланади.

Юқоридагиларга кўра, суд даъво талабини рад этишни, жавобгардан даъвогарга олдиндан тўлаб чикилган 489 691 сўм давлат божи ва суд депозитига 34000 сўм почта харажати ундиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодексининг 8, 234, 236, 437, 465-моддаларини ҳамда Иқтисодий процессуал кодексининг 66, 68, 72, 74, 118, 170, 176, 186-моддаларига асосан суд

қарор қилди:

Даъвогарнинг даъво талаби рад этилсин.

"ФАРРУХБЕК ФАРМОН ЎҒЛИ" фермер хўжалигидан «Indorama agro» МЧЖ фойдасига олдиндан тўлаб чиқилган 489691 сўм давлат божи ундирилсин.

"ФАРРУХБЕК ФАРМОН ЎҒЛИ" фермер хўжалигидан Қарши туманлараро иктисодий суди депозитига 34000 сўм почта харажати ундирилсин.

Xал қилув қарори қонуний кучга киргач ундирувчига ижро варақаси берилсин.

Хал қилув қарорининг нусхалари тарафларга юборилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳароридан норози томон бир ой ичида апелляция тартибида шикоят бериши (протест келтириши) мумкин.

Судья Ж.Ачилов

